

gamle Folkeviser, ed. Svend Grundtvig o. a., København 1853 ff. Citeres efter visenummer, variant og strofe. – (3) Johs. Brøndum-Nielsen: Om Rimkrøniskens Sprogform og Tilblivelse, København 1930, p. 62. – (4) Helge Toldberg: Den danske rimkrønike og folkeviserne, i: Danske Studier 1958, p. 9. – (5) Smlg. Brøndum-Nielsen o. a. a. p. 64 og Toldberg o. a. a. p. 8. – (6) Smlg. DgF 5 B 5, C 3, C 8; 11 A 31, B 2; 49 B 34 o. a. – (7) Smlg. DgF 5 B 25; 24 7; 44 A 6, B 5, C 5; 54 B 15; 58 7; 62 39 o. a. – (8) Brøndum-Nielsen o. a. a. p. 63 og 72. – (9) Smlg. DgF 11 A 12, B 11, C 9, D 19–20; 20 E 17, G 22, H 21, I 33, L 38–39; 44 A 18; 47 A 43; 49 A 53, A 60, B 51 o. a. – (10) Smlg. DgF 12 A 1; 35 A 3; 59 16; 91 1; 140 A 18 o. a. med afvekslende »grøn lund« og »rosenlund«. – (11) Smlg. Brøndum-Nielsen o. a. a. p. 72 og Toldberg o. a. a. p. 8 og 29. – (12) Smlg. DgF 26 A 5; 27 A 8, B 2; 32 A 8, A 42, B 8; 49 B 64; 70 A 18, B 19 o. a. – (13) Smlg. DgF 20 H 2, K 2; 112 B 9 og 20 D 2–3, F 2–3, I 2–3; 45 13 og 18; 74 A 11 og 14; 112 A 3 og 10; B 2 og 11 o. a.

Otto Holzapfel.

VEDEL OG HOLBERG

I introduktionen til facsimileudgaven af Vedels oversættelse af Saxos danmarkshistorie hævder Allan Karker s. 15, at der i Holbergs »Dannemarks Riges Historie« er »visse reminiscenser af Huitfeldt, men af Vedel absolut ingen«. Dette er en undervurdering af begge de to forfattere betydning for Holberg; af Huitfeldt har han med ubetydelige ændringer udskrevet væsentlige passager af danmarkshistorien, og Vedels Saxo har, som jeg skal påvise i det følgende, simpelthen været den Saxo-udgave Holberg havde ved hånden under udarbejdelsen af første bind af sin danmarkshistorie¹.

Holberg selv meddeler et sted at han har benyttet Vedel, nemlig DH. 48, hvor han anfører Hjarnes gravskrift over Frode Fredegod »efter Wellei Oversættelse«. Gravdigtet er dog her antagelig citeret på anden hånd, nemlig fra Worms Monumenta Danica (s. 104–105), hvorfra H. tilsyneladende også har hentet den i DNB. citerede originale tekst. Den latiniserede form af Vedels navn forekommer sammesteds hos Worm.

Normalt nævner H. imidlertid ikke V.s navn; men det fremgår af talrige af de i DH. anførte Saxo-steder at de er skrevet ud af (eller oftest refereret efter) V.s oversættelse.

Det første større eksempel herpå er Frode Fredegods love (DH. 45–47, VSax. 99–100). Heri har H. ganske vist foretaget en række (ofte moderniserende) ændringer. Han har dels udskiftet ord (*befaling* > *høyt Embede*, *almindelig* > *gemeen*, *Hues* > *Hvad*, *forøffris* > *erobres* osv.), dels ændret ord- og bøjningsformer (*ickon* > *kun*, *iblant* > *blant*, *imod* > *mod*, *Skib* (pl.) > *Skibe*, *gjører* > *gjør*, *kaaste* > *Koster* osv.), dels moderniseret syntaktiske konstruktioner – her bemærkes at den i lovbestemmelserne hos V. hyppigt forekommende konjunktiv i de fleste tilfælde af H. ændres enten til modalverbum + infinitiv eller (hyppigst) til indikativ, samt at den arkaiserende brug af substantiv i nøgen form med ubestemt betydning oftest erstattes med brugen af ubestemt artikel + substantiv. Endvidere er tauto-

logiske forbindelser undertiden erstattet med enkeltord: *fadebur oc Rentekammer>Skat-Kammer, Ecte oc ære>ægte*; at Saxo i disse tilfælde har enkeltord beviser ikke at Holberg har konfereret med originalen. Herpå kunne imidlertid en anden rettelse tyde, nemlig *Skrin eller kiste* (hvor Saxo har pluralis)>*Skrine eller Kister*.

Et afsnit af landsloven (§ 10 hos V.) er ejendommeligt nok udeladt af H.

Men at det er V.s tekst der ligger til grund for H.s er upåtvivleligt. Opstillingen i nummererede paragraffer stammer fra V.; og adskillige ord og vendinger er så karakteristiske for denne, at de ikke kan skyldes en tilfældig overensstemmelse mellem to oversættere; det vil være tilstrækkeligt at nævne udtrykket *Fjór og Fæ*, jf. Ordbog over det Danske Sprog, artiklen *Fjór*.

Afsnittet om Thorkild Adelfar DH. 56 f. er et referat af Saxo med klare spor af V.s pen. Eksempelvis kan nævnes: (Thorkild) *vendte . . . sine Bønner til den rætte GUd, som har skabt Himmel og Jord* DH. 57, *da vende Thorkild sin bøn til den som haffuer skafft Himmelen oc Jorden* VSax. 190. Saxo har her: *Thorkillus, universitatis deum votis aggressus eique cum precibus libamenta defundens* (etc.) Saxo 246. V. har vel her misforstået Saxo, idet *universitatis deus* må være Alfader (= Odin) – Thorkild havde på dette tidspunkt endnu ikke stiftet bekendtskab med kristendommen. Oftringerne er da faldet V. for brystet, og han har udeladt dem. H. følger V., både i henseende til ordvalg og udeladelse.

I afsnittet om Regner Lodbrog bemærkes bl. a. at Regners berømte ord om grisene og ornen (DH. 65) er så at sige ordret anført efter VSax. 203. – Det er i det hele taget mest i replikkerne at H. nøje følger sit forlæg.

DH. 200 berettes det at Erik Ejegod var et *Hoved højere end de højeste Folk udi Dannemark*. H. følger atter her klart V., der (257) skriver: (han) *vaar sit hoffuet høyere end nogen aff de høyeste Mend vdi hans Rige*. – Her står Saxo 333 at Erik var så høj *ut ceterorum vertices humeris superaret* – at han med sine skuldre ragede op over de andres hoveder. Det er utænkeligt at H. ved et tilfælde skulle være kommet til at bruge det samme karakteristiske udtryk som V. havde anvendt til gengivelse af dette sted.

DH. 187 kommer H. for skade at citere noget fra VSax. som slet ikke forekommer i originalen. Her står: *Kong Harald regiærede kun i to Aar, og var det at ønske, siger Saxo, at hans Regiering endda havde været kortere*. VSax. 246 har: *Diss bedre at hand regerede ickon tu Aar/ haffde vel veret at ynske, at hand aldrig haffde bekommet Kongeligt naffn oc velde*. – Det subjektive udbrud er imidlertid V.s egen interpolation; Saxo har blot (318): *Regnando biennium emensus defungitur*.

Ovenstående udvalg af eksempler turde være tilstrækkelig dokumentation. Om årsagen til at en så kyndig latiner som H. har foretrukket at læse Saxo i oversættelse frem for i original kan man kun gætte. Det er vel muligt at han lige som V. har fundet den gamle historikers latin »mørk og svar« og derfor har foretrukket at skyde genvej ved at læse ham på dansk. Det er påfaldende at han så sjældent nævner sit virkelige forlæg, hvad der kunne skyldes dårlig samvittighed! – Iøvrigt synes en række stikprøver at vise at også de latinske Saxo-citater i DNB. og DH. er andenhånds. – Det kan også tænkes at H. blot har følt sig tiltalt af V.s kernefulde, arkaiserende sprog; ganske vist moderniserer han det på mange punkter, men den vedelske sprogtoner er dog i de længere citater umiskendelig.

Noter:

(1) Følgende forkortelser er anvendt: DH. = Holberg: *Dannemarks Riges Historie*. Tomus I. 1732. – DNB. = Holberg: *Dannemarks og Norges Beskrivelse*. 1729. – H. = Holberg. – V. = Vedel. – VSax. = Saxo: *Den Danske Krønike*, oversat af Anders Sørensen Vedel, 1575. – Henvisninger til sidetal i *Gesta Danorum* gælder Olrik og Ræders udgave, 1931. –

Christopher Maaløe.

NYE HOLBERGIANA

(Fortsat fra *Danske Studier* 1964, s. 117–23 og 1965, s. 85–96.)

XXIV. *Holbergs dimissionsvidnesbyrd for Peter Christian Gartner* (1964, I, og 1965, XIII).

For fuldstændigheds skyld kan tilføjes, at det københavnske blad »Avisen« for 23. september 1886 aftrykker Holbergs autograf efter norsk »Morgenbladet« 17. s. m.

XXV. *Facsimiler af Holberg-autografer* (jfr. 1964, II, og 1965, XV).

Af de i Th. A. Müllers afhandling, *Holberg Aarbog* 1920, noten s. 88–89, nævnte stambogsblade er facsimileret:

nr. 2, Just Bings fra 1745 i Harald Beyer: *Norsk litteraturhistorie*, 2. udg., Oslo 1963, s. 121.

nr. 3, P. J. Herslebs fra 1752 i *Illustreret Tidende* 1913, s. 183.

Det af mig i 1965, XIV, aftrykte blad af dr. Ancher Anchersens stambog er facsimileret i *Holberg-Blandinger*, III, 1946, mellem s. 82 og 83 (se teksten s. 83–84 og note 27 med henvisning til tekstens tidligere udgivelse og med oplysninger).

XXVI. *Holberg og Andreas Hojer*.

I mit skrift »Fra Ludvig Holbergs unge Dage. Hans strid med Andreas Hojer«, 1963, s. 62–64, har jeg samlet, hvad der kan oplyses om de to mænds forhold i de år, de var kolleger ved Universitetet. En yderligere notits herom findes i Christian Bruun: *Frederik Rostgaard og hans Samtid*, I, 1870, s. 462, note 2:

Følgende notits af Langebek er bevaret: »30. Juni 1740 reiste Hr. Conferentz Raad Rostgaard fra Kbhavn. – – Dette merkelige hendtes denne Gang Hr. Confr. R. Rostgaard, at han Aftenen førend Sl. Steenbuch døde, som havde været hans gamle ven og reisecammerat, var kommen til accord med ham om de øverste Værelser i hans Residentz, for at tage derind, naar han kom her til byen, hvilket da blev til intet.« Bruun meddeler: »Denne Residens fik Holberg efter Steenbuchs Død, og de nævnte Værelser bleve Holbergs Beboelsesleilighed. Det er et underligt Sammentræf, at Andreas Hojer nær var kommen til at bo